

TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER PARLAMENTER ASAMBLESİ
ULUSLARARASI GÖZLEM MİSYONU
Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Seçimi
24 Ekim 2021

AÇIKLAMA

Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu'nun daveti esasında Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) Uluslararası Gözlem Misyonu (bundan böyle Misyon olarak anılacaktır) 24 Ekim 2021 tarihinde Özbekistan Cumhuriyeti'nde yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin kısa süreli gözlemini gerçekleştirdi. Misyon, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye parlamentoları üyelerinin yanı sıra TÜRKPA Sekreteryası diplomatik personelinden oluşmaktadır.

Özbekistan Cumhuriyeti'nde cumhurbaşkanlığı seçimi temel olarak Anayasa ve Seçim Mevzuatı ile düzenlenir (her ikisi de en son 2021 yılında değiştirilmiştir). Seçimlerin düzenlenmesine yönelik yasal çerçeveye Siyasi Partiler Kanunu (son değişiklik 2019 yılı), Siyasi Partilerin Finansmanı Kanunu, Ceza Kanunu ve İdari Sorumluluklar Kanunu (üç kanun da en son 2021 yılında yeniden düzenlenmiştir), Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile kararları ve aynı zamanda Merkez Seçim Komisyonu mevzuatı dahildir. Özbekistan, demokratik seçimlerin yapılmasıyla ilgili başlıca uluslararası ve bölgesel belgelere taraftır.

Seçimler Merkez Seçim Komisyonu, 14 İl Seçim Komisyonu ve 10761 Seçim Sandığı Merkezi tarafından yönetilir. Yurt dışında ise diplomatik misyonlarda kurulan 54 sandıkta oylama yapılmıştır.

Devam eden COVID-19 salgını bağlamında seçim günü için sağlık çalışanlarının seçim sandığı merkezlerine görevlendirilmesi, sosyal mesafe, ateş ölçümü ve sandık merkezlerinde maske takılması gibi gerekli ihtiyati ve koruyucu önlemler geliştirilmiştir. MSK, "Özbekistan Cumhuriyeti'ndeki cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında COVID-19'un yayılmasını önleme talimatlarının onaylanması" Kararını yayınlamıştır.

Mevzuat yalnızca kayıtlı siyasi partiler tarafından aday gösterilme imkanı vermektedir. Aday, kayıtlı toplam seçmen sayısının en az %1'inin imzasıyla desteklenmelidir. MSK cumhurbaşkanlığı seçimlerine siyasi partilerden katılmak için biri kadın olmak üzere beş aday kaydetti. Seçim mevzuatına göre ilk turda hiçbir adayın oyların yarısından fazlasını alamaması durumunda, seçim gününden itibaren bir ay içinde en çok oyu alan iki aday arasında ikinci tur seçimi yapılmaktadır.

Seçim kampanyası 20 Eylül'de başladı ve 22 Ekim'de de sona erdi. Kanunlar bütün adaylar için ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim hakkını, medyanın tüm adaylar için eşit koşullar yaratmasını garanti etmektedir. Adaylar kamu ve özel medyada ekstra yayın süresi satın almaktadırlar. Adaylar sosyal medya da dahil olmak üzere farklı kampanya araçlarını kullanarak geniş bir kitleye ulaşma fırsatı bulmuşlardır.

Misyon, gözlem programı kapsamında Özbekistan Cumhuriyeti Merkez Seçim Komisyonu Başkanı Sayın Zayniddin Nizamhodjayev, Özbekistan Cumhuriyeti Senato Başkan Yardımcısı Sayın Sodik Safojev ve Özbekistan Cumhuriyeti Yasama Meclisi Dışişleri ve Parlamentolar Arası İlişkiler Komitesi Başkanı Sayın Dilorom Fayziyeva ile bir araya gelmiştir. Bu görüşmeler sürecinde Misyon üyelerine cumhurbaşkanlığı seçimi hazırlıkları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Misyon ayrıca siyasi partilerin yetkilileriyle de görüşmeler yapmıştır. Siyasi parti temsilcileri seçim platformları, seçim öncesi propaganda faaliyetleri ve cumhurbaşkanlığı seçiminden beklentileri hakkında gözlemcilerle bilgiler verdiler.

Oy verme gününde TÜRKPA gözlemcileri sandıkların açılmasından oyların sayımına kadar tüm aşamalarda oy verme sürecini gözlemleyerek başkent Taşkent ve Semarkand şehrindeki bazı sandık merkezlerini ziyaret etti. Misyon, oy kullanımını gözlemleyerek, seçmenlerle, sandık görevlileriyle ve sahadaki yerel gözlemcilerle görüştü.

Seçim günü sandıklar sabah 8.00'dan akşam 20.00'a kadar çalışmıştır. Oy verme işlemi genel olarak sakin bir ortamda yapılmış ve Merkez Seçim Komisyonu tarafından verilen ön bilgiye göre seçime katılım yüzde 80.8 civarında olmuştur.

Seçimler, 2017-2021 yıllarını kapsayan Özbekistan Cumhuriyeti'nin öncelikli kalkınma alanları için "Eylem Stratejisinin" ışığında gerçekleşmiştir. Misyon, son dönemde Özbekistan'da seçimle ilgili mevzuatların gelişimine yönelik yapılan önemli düzenlemeleri vurgulamaktadır. Son değişiklikler kampanya finansmanı, devlet kaynaklarının kötüye kullanılmasının yasaklanması, seçim anlaşmazlıklarının

çözümü ve diğer bazı teknik konularla ilgili olmuştur. Misyon mevzuattaki son değişiklikleri Özbekistan'daki seçim sürecinin demokratik standartlarını güçlendirme adımı olarak değerlendirmektedir.

Misyon seçim sürecinde yüksek teknolojilerin uygulanmasının olumlu olduğu kanısına varmıştır. Bu bağlamda, Misyon diğerlerinin yanı sıra, Ortak Elektronik Seçmen Listesinin geliştirilmesini ve uygulanmasını, oy verme merkezlerine video gözetim kameralarının kurulmasını, MSK'ya ait internet adresinde etkileşimli hizmetleri ve seçim sürecini geliştirmeye katkıda bulunan özel Sailov-2021 portalını kaydeder. MSK tarafından verilen bilgiye göre, Ortak Elektronik Seçmen Listesi'nde 21,2 milyondan fazla seçmen kayıt altına alınmıştır.

Misyon, cumhurbaşkanlığı seçiminin sakin bir ortamda yapıldığını vurgulamaktadır. Seçim idari organları iyi donanımlı ve seçimlerin yürütülmesi için nitelikli şekilde hazırlanmıştır. Bu çerçevede, Misyon, MSK'nın seçmenlere cumhurbaşkanlığı seçimi hakkında kapsamlı ve ayrıntılı bilgi sağlama ve alt düzey seçim merkezleri için bilinçlendirme ve eğitim düzenlemeye yönelik çalışmalarını takdir etmektedir.

Misyon, seçim idaresi organları tarafından engelli kişilere engelsiz erişim sağlanmasını ve oy verme merkezlerinin çoğunun hareket kabiliyeti olan engelli seçmenler için donanımlı halde olmasını takdirle karşılar. Misyon, seçim yönetim organlarının seçim günü COVID-19 salgınının yayılmasına ilişkin alınan tedbirleri takdir etmektedir.

Mevzuat seçim sürecinin tüm aşamalarında siyasi partiler, vatandaşların kendi kendini yöneten organları ve uluslararası gözlemciler tarafından gözlem yapılmasını sağlar. Bu bağlamda, Misyon, Özbekistan'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin uluslararası gözlemcilere yönelik sağlanan yasal ve lojistik koşulları üst düzey değerlendirmektedir. Misyon, TÜRKPA Seçim Gözlem Yönetmeliği ve ilgili uluslararası belgelere uygun olarak, gözlem faaliyetinde objektiflik, adalet, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerini takip etmiştir.

Misyon, 24 Ekim 2021 tarihinde Özbekistan Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçiminin Özbekistan'ın ulusal mevzuatına ve uluslararası seçim standartlarına uygun olarak yapıldığı sonucuna varmıştır.